

כי תצא
ה' תשע"א
כתובת:
Oraysa10@gmail.com

אורחיה דתא

לע"נ צפורה הדסה ב"ר אברהם ברוך ת.נ.צ.ב.ה.

פרשת כי תצא

ושלחה - שליחות

דברים פרק כד (א) כי יקח איש אשה ובעלה ויהיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר בריתת ונתן בידה ושלחה מביתו: (ב) ויצאה מביתו והלכה והייתה לאיש אחר: (ג) ושמנה האיש האחרון וכתב לה ספר בריתת ונתן בידה ושלחה מביתו או כי זמות האיש האחרון אשר לקחה לו לאשה:

בגמ' (קידושין מא.) "שליחות מנלן? דתניא, ושלח - מלמד שהוא עושה שליח, ושלחה - מלמד שהיא עושה שליח, ושלח ושלחה - מלמד שהשליח עושה שליח". רש"י (ד"ה ושלח) מבאר שמאחר שלא כתיב "וגירשה" אלא נאמר ושלחה בא ללמדנו שעושים שליח, אולם התוס' (ד"ה ושלח) מבארים שהכתוב בא ללמדנו שאם משלחה והיא חוזרת שאינו גט, ורק מדכתיב פעם נוספת (בפסוק ג') ושלחה, משם למדנו פרשת שליחות. ולשיטת התוס' מדלא כתיב בפסוק בתרא ונתן בידה, תיבת ושלחה מיותרת לחלוטין, והיא נדרשת כך, שלח מלמד שהוא עושה שליח, שלחה שהיא עושה שליח, וי של ושלחה מלמד שהשליח עושה שליח.

והנה מקופיא נראית דרשת חז"ל תמוהה מאד, איך שמענו כאן בכלל פרשת שליחות, וגם אם יש ייתור, יהיה נדרש על ענין השייך לגט, ומנלן לחדש כאן פרשה חדשה בתורה של שליחות. בפרט שהנאמר ושלחה במפיק ה"א משמעו שהיא צריכה להיות משולחת ממנו שלא תחזור, פרט למשלחה והיא חוזרת.

נראה לומר בס"ד, שדרשת חז"ל הכי מתפרשת, מאחר וכתוב להדיא "ויצאה מביתו", אם כן מוכח שהגט צריך להיות גט כורת, ומדכתיב "כריתות" למדנו שצריך שיהיה כורת לגמרי, ממילא היינו יודעים שאם משלחה והיא חוזרת שיש פגם בגט ובשילוח. כי בעינין ויצאה שתהיה משולחת באופן שתלך להיות לאיש אחר, אולם מדכתיב ב' פעמים ונתן בידה ושלחה מביתו, משמע שיש כאן הוראה נוספת הנוגעת ל'ונתן בידה'.

כי משמעות 'ונתן בידה' הוא שיתן לידה דווקא, אלא שאם כן אם לא יתן בידה דייקא לא יוכל לגרשה, ומסברא מובן שלא צריך להיות קפידא שהוא יתן ובידה דייקא, (וגם מצד הסברא, שהרי הוא שונא אותה, ואיך יתן בידה, ופעמים היא יוצאת מביתו מחמת שנאה).

עוד צריך להקדים, שיש הבדל בלשון בין "גרש" ל"שלח", כי הגירושין הם השילוח המוחלט שלא על דעת לחזור, ושלא מדעת המגורש. ובכל התורה קרויה האשה המשולחת בשם 'גרשה', יען שלא תלוי הדבר בדעתה, והיא אינה יכולה לשוב מרצונה. אולם שורש 'שלח' הוראתו על שליחות לענין מסוים ויש בדעת המשלח אפשרות שהמשולח יחזור, או שנעשה מדעת הנשלח¹. לפי"ז צ"ע שנקט כאן לשון שילוח ולא לשון גירושין, הרי הוא מגרשה לחלוטין מביתו, ואין מתאים לכאן לשון שליחות כלל (ואפשר שזה כוונת רש"י שמדלא אמר וגרשה מוכח שמלמד שליחות).

על פי כל הדברים האלה, ראו חז"ל שעפ"י דרכי הדרשה, ניתן לחבר את "ונתן בידה" ל"ושלחה", וה"ק שיש אפשרות לקיים את ספר הכריתות בב' אופנים, האופן הראשון הוא 'ונתן בידה' ממש, האופן הב' הוא 'ושלחה', שישלח לה את ספר הכריתות.

ואע"פ ש"ושלחה" קאי על האשה ולא על הספר, הענין כך הוא. כי ידועים דברי האחרונים ששליחות נתחדשה רק במקום שאין המטרה של התורה המעשה עצמו אלא תוצאת המעשה, ולכן יש מקום שהדעת תהיה אצל המשלח ואילו המעשה גופא יעשה השליח, ובכך תתקיים התוצאה, אבל במקום שהתורה מצוה על המעשה עצמו, כמו רוב המצוות, שם אין מקום לשליחות. לפי"ז יובן היטב, ש"ושלחה מביתו" אינו מצוה שהוא יעשה פעולה ולשלח אותה מביתו, אלא היא המטרה והתוצאה, שמאחר שיכתוב לה ספר כריתות ויתן לה את הספר, ממילא תהיה משולחת מביתו. נמצא שונתן בידה וושלחה מביתו הם כתרתי דסתרי, שמחד גיסא התורה מצוה שינתן הספר בידה ממש, ומאידך מדגישה התורה שהמטרה בכל זה היא שתהיה משולחת מביתו.

אלא שה"פ, מאחר שנתחדשה אפשרות של שליחות, ממילא יובן שיש מקום ש"ונתן בידה" יתקיים על ידי שליחות, או ששולח אליה או אפילו שהיא שולחת לקבל גיטה, וממילא תתקיים המטרה והתכלית בכל זה שהיא תהיה משולחת "על ידי הספר כריתות" מביתו. עד שחז"ל ביארו שגם "ונתן בידה" די שיהיה בחצרה, ואין הכוונה ידה ממש אלא רשותה.

מעתה יובן היטב בס"ד, שאכן ושלחה מביתו הוא מעין סתירה לונתן בידה, ומשום שהוא גם מיותר, שהרי כבר נאמר ויצאה מביתו או כריתות, נמצא שבא לתת "גדר" בונתן בידה, שאין צורך לתת בידה ממש, אלא העיקר הוא שתקבל גיטה, ושתהא משולחת מביתו, וכמו שמובן שאינו צריך

¹ דוגמא לדבר: (שמות ו א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עֲתָה תִרְאֶה אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה לְפָנֶיךָ כִּי בְיַד חֲזָקָה יִשְׁלַח וּבְיַד חֲזָקָה יִגְרָשׁ מֵאֶרֶץ: שפירושו שביד חזקה ישלחם להוציאם לחירות, מה שעד עתה לא רצה כלל לתת בידם לצאת למדבר אפילו לדרך ג' ימים, ועוד תועיל היד החזקה, שיגרשם לצמיתות, ובעל כרחם של ישראל.

לעשות פעולה בגופה להוציאה מרשותו ומביתו, כך מובן שאין צורך שיתן את הגט בידה ממש, אלא העיקר שתתקיים התכלית שתהא משולחת מביתו. זה יכול להתקיים על ידי שליח.

וכשהתורה הוציאה הוראה וגדר זה בפרשת גט – בלשון שליחות, ממילא שמעינן מינה שקיום התכלית תהיה על ידי שליח.

*

ואידי דאתא פרשת שליחות לידן, נימא בה מילתא. הנה למסקנת הגמ' שם, ג' פסוקים הם שמהם למדנו שליחות. א. גירושין. ב. תרומה, דכתיב "גם אתם", ומשמע שלא רק אתם אלא שניתן לשלוח שליח. ג. בקדשים, מדכתיב בקרבן הפסח "ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערביים", וכי אפשר שכולם שוחטים, אלא מלמד שאחד שוחט לכל ישראל וכולם יוצאים יד"ח.

ואין רצוני כעת להכנס בדרכי הדרשות מדוע צריכים ג' פסוקים, שעל זה נתבאר בגמ' שצריכא לכל חד וחד, וחדא מחברתא לא אתיא. אלא רצוני לתת טעם לשבח בצורה שבה למדנו פרשת שליחות בג' מקומות, משום שיש ג' נקודות וחלקים בפרשת שליחות, ובס"ד יבואר מדוע כל אחת יש לה מקור דייקא במקום ששם נרמזה.

להבנת הענין נחלק את ענין השליחות לג' חלקים, ונתפוס לשון חכמים "שלוחו של אדם כמותו", ונחלקו כך: שלוחו / של אדם / כמותו.

חלק א' – שלוחו.

בפרשת גירושין למדנו על עצם המציאות שיש שליחות, שיש מקום בתורה שלמרות שנאמר שהאדם יעשה פעולה, יכול הוא לשלוח שליח עבורה. למרות שנאמר ונתן בידה יכול הוא לקיים ושלחה מביתו על ידי שהשליח מביא לה את ספר הכריתות.

[ולמדנו, גם על צורת מעשה של האיש שיכול לשלח, וגם על קבלת הגט שאין צורך לדעת לקבלתו, שגם בזה הוא מעשה חלות ויכולה לשלוח שליח. וגם למדנו בהיקש לקידושין, שלא רק חלות של גירושין, אלא גם חלות של הויה, לייצר קנין ובעלות חדשה, גם בזה יכולים לשלוח שליח].

חלק ב' – של אדם.

בפרשת תרומה למדנו על גדר השליח, שהוא צריך להיות שליח של גדול ושהוא יכול לעשות את הדבר, היינו שהוא "בפרשה", כי צריך שיהיה דומיא ד"אתם", מה אתם בני ברית וגדולים וכו', ולאפוקי עבד מפרשת קידושין משום שאינו בפרשה, כי צריך להיות דומיא דאתם. זהו גדר השליח והמשלח שיהיה של אדם.

חלק ג' – כמותו.

בפרשת קדשים למדנו, שהשליח הוא כידא אריכתא, שהוא העומד תחת הבעלים ממש, כי נאמר ושחטו אותו ומקיימים זאת על ידי אדם אחד. נמצא שהשוחט שוחט לכל אחד ואחד, ומתייחסים

לכך כאילו המשלח שחט בפועל. (כי בשאר המקומות לא משמע שהוא כמותו, רק שאין קפידא שהאדם יעשה ממש אלא שיכול להעמיד אחר במקומו, וכאן משמע שכאילו הוא עצמו עושה זאת).

וזה כבר נתבאר למעלה, שבגט נתחדש שליחות שבתורה, משום שבא לאפוקי שאין צריך נתינה ביד ממש, וזה המקום המתאים לחדש את עצם הנקודה שיכולים לשלוח אחר. ודומיא למה שהוא משלחה כך הוא יכול לשלוח אחר לקיים פעולתו.

ובתרומה שנאמר "גם אתם" שדימו את הלויים לישראלים לגבי תרומה (עפ"י הפשט), שם נתחדש שהגדר צריך להיות שהשליח יהיה דומה למשלח, כי כל הפרשה באה שם לדמות מילתא למילתא, ממילא שמענו שגם השליח דומה למשלח.

ובקדשים, ששם עיקרא דמילתא שיש כהנים שהם שלוחים לקיים מעשה הקרבנות, שם צריך לחידוש שהוא כמותו, שהכהן שלוחי דרחמנא או דידן, וכאילו המשלח עצמו מקיים את הענין.

*

עתה נחזור לעצם פשוטו של מקרא, מדוע אכן נאמר "ושלחה מביתו", למרות שלכאוי מתאים יותר לשון גירושין. כמו"כ מדוע התורה לגביה נוקטת בכל מקום לשון "גרושה", ואילו לגבי בעל נאמר "ושלחה", לשון שליחות.

נראה לומר בס"ד, שהנה בפרשה דידן מבואר שהבעל יכול להחזיר את גרושתו (אם לא נשאה לאחר בינתיים), לכן מצד הבעל, שהוא הבעלים על מעשי הגירושין, הוא רק משלחה, כי יכול להשיבה אצלו, ויש מקום בדעתו שהוא יחזירנה אי פעם. אבל מצד האשה היא מגורשת לחלוטין, כי היא אינה יכולה להתנגד, וגם אם תרצה אינה יכולה לשוב אליו מצד רצונה לבד.

על כן נאמר ושלחה מביתו, כי כשהתורה מדברת על הבעל הנה הוא משלח, אבל היא גרושה מאשה ולא יכולה לשוב או להתנגד למעשה השילוחין כלל.

שבת שלום ומבורך